

SUOMEN MERIMUSEON TARKASTUSSUKELLUKSET 1996

DRAGSFJÄRDIN METSKÄR

Suomen Merimuseo
Sallamaria Tikkanen
lokakuu 1996

1. TARKASTUSSUKELLUSTEN YLEINEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Suomen merimuseon vuonna 1996 aloittamia tarkastussukelluksia motivoi yleisesti merimuseon tarve kyetä esittämään perusteltuja mielipiteitä lähinnä hylkysukeltamiseen liittyvissä erilaisissa ajankohtaisissa kysymyksissä. Merimuseon omien sukeltavien tutkijoiden tekemillä tarkastussukelluksilla pyritään siihen, että kommentit muinaismuistolaista ja urheilusukeltamisesta eivät pohjautuisi yksipuolisesti vain urheilusukeltajien hylyistä esittämiin havaintoihin ja arvioihin vaan, että kommenttien taustalla vaikuttaisivat myös alan ammattilaisten omakohtaiset havainnot. Tarkastussukellusten tavoitteet suunnitellaan jokaiselle hyllylle erikseen ottaen huomioon kyseessä olevan hyllyn erityisproblematiikka. Tarkastussukellusten funktiona on yleisellä tasolla mm. arvioida hylkyjen ikää ja tyyppiä, kuntoa ja kunnon tulevaa kehitystä, tarkastaa epäiltyjä luvattomia kajoamisia sekä täydentää ja tarkastaa hylkyrekisterin tietoja eri tavoilla. Tarkastussukelluksiin liittyy aina myös kirjallinen raportti, jossa selostetaan sekä toiminta kentällä että myös hyllyn tutkimuksen historiaa. Tarvittaessa pyritään samalla hahmottamaan tutkimussuunnitelma tulevaisuutta varten. Hylkyjen ohella tarkastetaan myös muita vedenalaisia muinaismuistolain suojaamia kohteita.

2. VUODEN 1996 TARKASTUSSUKELLUKSET

Vuoden 1996 tarkastussukelluskohteet valitsi merimuseon tutkija Maija Fast kohteiden tarkastuksen kiireellisyyden perusteella. Kohteet voidaan jakaa varsinaisiin kohteisiin ja varakohteisiin. Varsinaisiksi kohteiksi valittiin 1700-luvun puoliväliin ajoittuva St Mikaelin hylky Nauvon Borstöistä, 1850-luvulle ajoittuva Trehålskärin hylky Dragsfjärdin Bolaxin kylästä ja 1800-lopulle ajoittuva ns. Finnskärin posliinirinne Utöstä. Edellä mainituilla kohteilla pidettiin useamman päivän tutkimusleiri. Lisäksi ns. Gustaf Aadolfin hylky Helsingistä kuului vuoden 1996 varsinaisiin kohteisiin, mutta hyllyllä ei aikapulan vuoksi pystytty käymään. Varakohteiksi ajan salliessa valittiin 1500-luvulle ajoittuva Metskärin hylky Dragsfjärdin Rosalan kylässä, 1800-luvun puoliväliin ajoittuva ns. Alfredin hylky Nauvon Vänön kylässä ja 1800-luvun alkuun ajoittuva ns. Nordstiernanin hylky Nauvon Borstön kylässä. Edellä lueteltujen hylkyjen lisäksi vuonna 1996 tarkastettiin myös 1700-luvulle ajoittuvaa laiturin hirsiarkkia Loviisan Svartholman linnakkeessa.

Vuonna 1996 tarkastussukellukset rahoitettiin Suomen merimuseon vedenalaiseen arkeologiaan tarkoitetuista toimintarahoista, joiden suuruus oli vuonna 1996 20 000,00 mk. Palkkakulut tulivat eri momentilta. Vastuualueen numerona oli 4122.

SISÄLLYS

DRAGSFJÄRD, METSKÄR

1. Johdanto	2
2. Hyllyn sijainti	2
3. Hyllyn ympäristö ja hylky	2
4. Vuoden 1996 tarkastussukellukset	3
4.1. Sukellukset	3
4.2. Hyllyn kunto	3
5. Jatkosuunnitelmat	4

LÄHTEET

LIITTEET

Liite no 1 Valokuva- ja dialuettelo

DRAGSFJÄRD, METSKÄR

1. Johdanto

Metskärin hylky löydettiin kesällä 1966 Suomen Urheilusukeltajain Liiton kesäleirin yhteydessä. Tieto mahdollisesta hylystä Metskärin saaren pohjoispuolella oli välittynyt paikalliselta kalastajalta. Löytymisen jälkeen hylkyä on tutkittu useamman kerran, viimeksi vuonna 1987.

2. Hyllyn sijainti

Kunta: Dragsfjärd

Kylä: Rosala

Koordinaatit:

Vuoden 1996 tarkastussukellusten yhteydessä hyllyn koordinaatit tarkastettiin tukialus Annelin Philips Mark VIII DGPS:llä.

Koordinaateiksi saatiin

27.6.1996 klo 11.15	59 51' 812''
	22 18' 640''

27.6.1996 klo 17.50	59 51' 810''
	22 18' 598''

Vuodelta 1969 peräisin oleva paikannus antoi koordinaateiksi 59 51' 85'' ja 22 18' 58''.

Pienoismerikartta: D-sarja 734

Peruskartta: 1033 11 ÖRÖ

Vesialueen omistaja: ei selvitetty

Lähimmän saaren omistaja: ei selvitetty

Linjat: ei ole

Syvyys: 17-18 m

3. Hyllyn ympäristö ja hylky

Metskärin hylky sijaitsee noin 50 metriä Hiittisten Metskärin saaren pohjoispuolella 15-17 metrin syvyydessä. Metskärin hyllyn kölilinja on sijoittunut siten, että hyllyn köli osoittaa lähes pohjoiseen asteluvun ollessa 5.

Metskärin alus on ilmeisesti ollut yksimastoinen puolikannellinen tasasaumainen purjelaiva, jonka

rakennusmateriaalina on käytetty tammea. Hyllyn pituus on 17,6 m ja leveys n. 9,5 m. Aluksen keula on ollut hieman pyörästetty ja perä suhteellisen jyrkkä, hieman taaksepäin kallistunut. Perätukin korkeus on noin 4,7 m. Kaarten paksuus ja leveys on 7,5 m ja niiden väli on 35 cm. Aluksen sivulautojen leveys on 16 cm ja paksuus 2,5 cm. Aluksessa on ollut myös karneerauslaudoitus. Aluksen, ilmeisesti lehtikuusesta valmistettu, masto on katkennut ja makaa viistosti hyllyn päällä. Aluksen toinen ankkuri makaa hieman hyllyn keulan ulkopuolella, toisen jäänteet ovat paapuurin puolella keulan lähellä. Aluksen keittiö on paikannettu keulaan mm. sieltä löytyneiden tulisijaan kuuluneiden laattamaisten tiilien, keittoastioiden ja rautapatojen perusteella. (Ihamäki, 1995:4-5.)

4. Vuoden 1996 tarkastussukellukset

4.1. Sukellukset

Merimuseon tarkastussukellukset Hiittisten Metskärin hyllyllä suoritettiin 27.6.1996. Kohteelle lähdettiin klo 9.00 Kasnäsin Keisarinlahdesta. Kohteelle saavuttua hylkyä etsittiin kaikuluotaimella ja hyllyn löydyttyä sen läheisyyteen ankkuroitiin klo 10.20. Itse hylkyyn ei kiinnitetty poijua vaan sukeltajien löydettyä hyllyn heidän mukanaan ollut poiju painoineen (painovyön paino) laskettiin hyllyn viereen näköetäisyydelle hylystä. Koska poijua ei kiinnitetty hylkyyn sen nosto tapahtui sukellusten päätyttyä helposti pinnalta.

Valmistelujen jälkeen kohteelle suoritettiin kaksi sukellusta. Ensimmäiselle sukellukselle osallistuivat Anna Nurmio ja Petri Puromies. Ensimmäisellä sukelluksella kohde poijutettiin ja hyllyn eri osia valokuvattiin.

Toiselle sukellukselle osallistuivat Nurmion ja Puromiehen lisäksi Sallamaria Tikkanen. Myös toisella sukelluksella kuvattiin hylkyä lisää sekä tarkasteltiin sen yleiskuntoa.

Tarkastussukellusten aikana sää oli poutainen ja tuulta oli noin 3 m/s. Pintaveden lämpötila oli 12 C. Kohteella näkyvyyttä oli 5-7 metriä. Sukellusten aikana kohteella ei ollut havaittavia virtauksia.

Metskärin hyllyltä lähdettiin pois klo 17.55 ja matkaa jatkettiin Kasnäsiin noutamaan H₂O:n sukeltajia Utön Finnskärille.

4.2. Hyllyn kunto

Metskärin hyllyllä on pidetty viimeinen merimuseon tutkimusleiri 1987. Sitä ennen hylkyä on tutkittu vuosina 1982, Hyllyn kuntoa on kuvailtu raporteissa vain yleisesti. Hyllyn kunnan arvioimiseen ja kehittämiseen ei ole kuitenkaan kiinnitetty systemaattisesti huomiota.

Vuoden 1996 tarkastussukellusten aikana hyllyn peräranka oli edelleen pystyssä ja vaikutti hyväkuntoiselta. Kuitenkaan ei tiedetä onko peräranka esim. kallistunut lisää johonkin suuntaa

ja uhkaako rankaa tulevaisuudessa romahtaminen. Myös hyllyn masto näytti olevan edelleen paikoillaan poikittain hyllyn keskilaivassa. Maston kunnan kehitystä tai sen liikkumista hilyssä oli kuitenkin mahdotonta arvioida. Myöskään muista rakenteellisista osista ei voitu sanoa vuoden 1996 sukellusten perusteella mitään niiden kunnosta tai sijainnista sopivan vertailuaineiston puuttuessa. Myöskään ei ollut mahdollista tarkistaa oliko kohteelta kadonnut joitakin rakenneosia. Tähän vaikutti mm. se, että aikaisemmillä hylkykartoilla näkyvien rakenneosien tunnistaminen oli mahdotonta koodatun karttamateriaalin puuttuessa. Itse hilyssä oli kuitenkin jäljellä joitakin koodilappuja. Kooditietojen puuttuminen teki myös hyllyn kunnan kehityksen mahdottomaksi edes olemassa olevan arkistoidun valokuvamateriaalin avulla.

Vuonna 1996 Metskärin hylky oli matalimmilta osiltaan arviolta noin 3-5 cm ja enintään 50 cm syvyydeltä erilaisen paikalle kulkeutuneen materiaalin peitossa. Osa tästä materiaalista vaikutti hiekalta, osa erilaiselta orgaaniselta materiaalilta, esim. mätänevien kasvien osilta. Hyllyn rakenteet olivat kuitenkin pääsääntöisesti esillä vuoden 1987 pumppauksen jäljiltä.

Vuoden 1996 tarkastussukellusten pohjalta näyttää yleisesti siltä, että hyllyn kunnossa ei ole tapahtunut oleellisia selkeästi erottuvia muutoksia koskien hyllyn kuntoa sekä mahdollisia luvattomia kajoamisia.

5. Jatkosuunnitelmat

Jos tulevaisuudessakin halutaan seurata Metskärin hyllyn yleiskunnan kehittymistä on parasta kehittää systemaattinen järjestelmä, jossa hyllyn tiettyjä osia tutkitaan tietyin aikaväleillä. Ilman systemaattista järjestelmää hyllyn kunnan kehityksen seuraaminen on vaikeaa ellei peräti mahdotonta. Vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää still-kuviin tai videokuvauksiin perustuvaa kunnan seuraamista. Vuoden 1996 tarkastussukellusten raporttien teon yhteydessä on tehty alustava suunnitelma tarkastussukellusten systematisoimisesta tulevaisuudessa. Liitteestä selviää hylkyjen kunnan seuraamiseen liittyvät perusasiat.

LÄHTEET

Painamattomat:

Ihamäki, Riikka, 1995: Hiittisten Metskärin hylky - Ensimmäinen loppuuntutkittu hylky Suomessa. Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen seminaariesitelmä tammikuussa 1995.

LIITTEET

Liite 1 Valokuva ja dia luettelo

HIITTINEN, METSKÄRIN VUODEN 1966 KUVALUETTELO (DIAT)

Metskärin hyllyn kuvat liittyvät vuoden 1996 tarkastussukelluksiin. Ks. myös 96015:99-104 (väri-vlk).

- 96015:32 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Metskärin saaren pohjoispuoli kuvattuna hyllyn paikalta.
Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:33 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Detaljikuva hylystä: Hyllyn keulan styyrpuurin laidan irrallisia rakenneosia. Valok. Petri Puromies. Väridia.
- 96015:34 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Detaljikuva hylystä: Styyrpuurin kylki noin 3 metriä perärangasta. Vasemmassa alakulmassa sikoköli. Valok. Petri Puromies. Väridia.
- 96015:35 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Detaljikuva hylystä.
Valok. Petri Puromies. Väridia.
- 96015:36 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Detaljikuva hylystä: Aluksen keskilaivaa styyrpuurin puolelta: kaarenpää. Valok. Petri Puromies. Väridia.
- 96015:37 Meriarkeologia.
Hiittinen, Metskär.
Detaljikuva hylystä:
Valok. Petri Puromies. Väridia.

HIITTINEN, METSKÄR: VUODEN 1996 KUVALUETTELO (PAPERIKUVAT)

Metskärin hyllyllä käytiin osana vuoden 1996 tarkastussukelluksia. Ks. myös 96015:32-37 (diat).

- 96015:99 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Paapuurin kaaritusta hyllyn peräosassa. Syvyys 16 m.
Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:100 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Rakenneosa paapuurin puolella. Valok. Petri Puromies.
Väri-vlk.
- 96015:101 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Tutkimusukeltaja Anna Nurmio tarkastelee pystyssä olevaa peräsintä. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:102 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Aluksen keulaa styrrpuurin puolelta. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:103 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Keulan rakenneosia paapuurin puolella. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:104 Meriarkeologia.
Hiittinen, "Metskär".
Keulan rakenneosia styrrpuurin puolella. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.